

בעזה"ש"ת

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו

בדרשת פרקי אבות

* * *

בסעודת רעוא דרעוין

פרשת אמור

* * *

בסעודת ל"ג בעומר

שנת תשס"ט לפ"ק

יוצא לאור ע"י

מכון מעדני מלך וויען

גליון תקנ"ז

להשיג אצל
מכון מעדני מלך וויען

185 Wilson St.
Brooklyn N.Y. 11211
718.388.1751.#117

דרשת פרקי אבות

הרכבת לנסוע לביטו לעיר ראדין, וישב אלנו יהודי שנסע גם כן לראדין כדי להכיר את החפץ חיים, ושאל את החפץ חיים מאיזה עיר הוא, והשיב מראדין. ואמר האיש הלא שם דר צדיק גדול וגאון מופלג בעל החפץ חיים. והשיב החפץ חיים, הן אני מכיר אותו היטב מאוד, ואין צו כל המעלות שמספרים עליו. וכאשר שמע זאת האיש נתרגז מאוד שמזלזל בכבוד התורה, והתחיל לחרפו ולגדפו. וכאשר באו לראדין, הרגיש שזהו החפץ חיים, וביקש ממנו מחילה. והשיב לו החפץ חיים, עד עתה ידעתי שאין לדבר לשון הרע על אחרים, עכשיו למדתי שגם על עצמו אין לדבר לשון הרע.

ודן התנא משמיענו כאן שלא לבזות ולזלזל בשום צריה בעולם, כי לכולם לצורך גבוה נבראו. אמנם הדברים אמורים לא רק שלא לזלזל באחרים, אלא גם על עצמו, שלא יזלזל

במשנה (אבות ד), הוא היה אומר, אל תהי צו לכל אדם, ואל תהי מפליג לכל דבר, שאין לך אדם שאין לו שעה, ואין לך דבר שאין לו מקום. ובתפארת ישראל פירש, אל תהי צו לכל אדם, אפילו לכסיל ולצער, ומשולל מכל דעת, ואפילו הוא רשע למות, תרחם על קלקולם ולא תזום, כי לא אותם רק צוראם תחרף, ואם כי ממך נעלם טעם הווייתם, אלקים הצין דרכה, וכל פעל ה' למענהו, וגם רשע ליום רעה (משלי טז-ד). ואין לך אדם שאין לו שעה, אף שעכשיו לא תראה צו צורך כלל בעולם, דע שלא לחנם הניחו הקב"ה בחיים עדיין, על כרחך שיש צו עכשיו צורך הנעלם ממך, או שיבוא יום שיהיה צורך צו, ומי יודע מהו הטוב שיתגלגל על ידו, ואל-דעות ה' ע"כ.

יסופר על הגה"צ בעל החפץ חיים ז"ל, שפעם אחת היה על

גם בעצמו, כאשר רואה שעובר עליו שנה אחר שנה, ועומד במקום שעומד, ולא הגיע להתכלית שעבורו נשלח בעולם הזה, ומחשיב עצמו ככלי שאין בו חפץ. וזא התנא לעודדו, אל תהי צו לכל אדם, כי אין לך אדם שאין לו שעה, כל אחד יש לו שעה שעבורו נברא, ויש קונה עולמו בשעה אחת (עבודה זרה י:), ושעה אחת של תשובה יוכל להפך אותו וכל ימי חייו יחד, הן בהעמיד להתעלות ברום המעלות, וכמו שמצינו ברבי עקיבא שבהיותו בן ארבעים שנה התחיל ללמוד (כתובות סג.), והן בהעבר, שתשובה מאהבה מהפך הזדונות לזכויות (יומא פו.), וכל הימים שעברו יחשבו לפניו כשרשרת ארוכה של מצות ומעשים טובים.

ובראיה צביאור הדברים, דאיתא בגמרא (שבת לג:) דכשינא רבי שמעון מן המערה אחר י"ב שנה, חזו אינשי דקא כרבי ורעי, אמר מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה [דאפשר על ידי כותים, והקצ"ה מחלק מזון וריות לעושי רצונן]. כל מקום שנותנין עיניהם מיד נשרף, יתה צת קול ואמרה להם, להחריב עולמי ינאחם, חזרו למערכתם. הדור אזיל אחיבו תריסר ירחא שתא, אמרי

משפט רשעים צגיהנם י"ב חדש, ינאח צת קול ואמרה לאו ממערכתם. נפקו כל היכא דהוה מחי רבי אלעזר, הוה מסי רבי שמעון, אמר לו בני די לעולם [צעוסקי תורה] אני ואחא. צהדי פניא דמעלי שצתא, חזו ההוא סצא דהוה נקיט תרי מדלני אסא, ורהיט צין השמשות. אמרו להו בני למה לך. אמר להו לכבוד שצת. ותסגי צחד, חד כנגד זכור וחד כנגד שמור. אמר ליה לצריה חזי כמה חציצין מצות על ישראל, יתיב דעתייהו ע"כ. וצמהרש"א שם כתב, דמטעם זה אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור, נהגו נמי צנר של שצת ליטול שני נרות. וכמו שצנרות זוכין לצנים זכרים (שבת כג:), הכי נמי הדסים על שם צנים נדיקים שנקראו הדסים ע"כ. ואכתי יפלא צמה יתיב דעתייהו צזה, שלוקחין שני הדסים לכבוד שצת לחיבוב מצוה, והא אכתי מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה, וכי לקיחת הדסים לשצת מתקן מה שצטלים כל ימיהם מתורה ועבודה.

ובמתחלה נקדים מה שכתב האר"י ז"ל צליקוטי ש"ס (מסכת שבת), וז"ל דע כי הרשב"י ע"ה היה ניצן ממשא רבינו ע"ה. וכמו שמשא

זבח מפני חרב פרעה, והשיג שלימותו שם צמדצר, כך הרשצי צרח מפני הקיסר, והשיג שלימותו שם צמעה המדצרה צלוד ע"כ. וצמגלה עמוקות (ואחטקן אופן ע) כתצ, דזהו סוד הפסוק, עלית למרום שצית שצי (תהלים סח-ט), שצי נטרקון ש'מעון צין יוחאי ע"ש. וקרא זה דרשוהו חז"ל (שבת פח:) על משה צמתן תורה, צשעה שעלה משה למרום, אמרו מלאכי השרת לפני הקצ"ה, רצונו של עולם מה לילוד אשה ציינו. אמר להן לקבל תורה צא. אמרו לפניו חמדה גנוזה שגנוזה לך תקע"ד דורות קודם שנצרא העולם אתה מצקש ליחנה לצשר ודם, מה אנוש כי תזכרנו וצן אדם כי תפקדנו וגו', תנה הודך על השמים. אמר לו הקצ"ה למשה החזר להם תשובה וכו'. אמר להן למצרים ירדתם וכו', קנאה יש ציינכם, יצר הרע יש ציינכם וכו', מיד כל אחד ואחד נעשה לו אהבז ומסר לו דבר, שנאמר עלית למרום שצית שצי לקחת מתנות צאדם, צשכר שקראוך אדם לקחת מתנות ע"כ. ומצואר מזה שמה שקיבל משה התורה, יש לו קשר צמה ששצית שצי, שיש צו ניצוך מרצי שמעון צן יוחאי, ויש להצין פשר דבר.

ובסמיכות חכמים (הקדמה קמ.) כתב צזה, כי הלוחות למעלה היו מונחים צחדר ששמו מרום, שאין רשות למלאכי השרת ליכנס שם. וכאשר ראו משה עומד להכנס שם, אמרו מה לילוד אשה ציינו, איך יתכן שיהיה גדול ממלאכי מעלה שיוכל להכנס שם. אך דצר זה אם ישראל גדולים ממלאכים או להיפוך, תלוי צשני הפירושים שיש לתואר 'אדם', שאם פירושו על מה שהוא קרוץ מהאדמה, וייר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה (בראשית ז-ד), אז המלאכים שאינם קרוצי חומר גדולים מצני אדם. אבל אם פירוש 'אדם' הוא אדמה לעליון, שיש לו נשמה חלק אלקי ממעל ממש, ויפח צאפיו נשמת חיים, ומאן דנפח מתוכיה נפח, אז הם גדולים מהמלאכים שאין להם נשמה חלק אלקי. (ועיין נחלת צנימין (מנזה כט) דנשמת מלאכים אינה חלק אלקי ממעל).

ודבר זה תלוי צמחלוקת, דלדעת רצי שמעון צן יוחאי קצרי עכו"ס אינן מטמאים צאהל, דאתם קרויין אדם, ואין העכו"ס קרויין אדם (יצמות סא.), והוא מטעם דפירושו של אדם, אדמה לעליון, וזהו רק צישראל שיש

כתב, דהמלאכים שטענו תנה הודך על השמים, צאו עלה בטענת דינא דבר מיצרא, אשר רז"ל (צבא מזיעא קת). אסמכוהו אקרא דכתיב ועשית הישר והטוב (דברים ו-יח). אמנם צשיטה מקובצת (שם) כתב, דלגבי זן לא שייך דינא דבר מיצרא, וישראל הם זניס למקום ע"כ. וצבני יששכר (סיון ה-ג) כתב לצאר צוה סמיכות הכתובים, לעשות הישר צעיני ה' אלקיך, וסמיך ליה זניס אחס לה' אלקיכם (דברים יג-ט), כי לעשות 'הישר' צעיני ה', היינו דיני מלכות שהוא ממדת הישר שצתורה. ואס יקשה לך לפי זה טענת המלאכים שיש להם דין מלכות בקבלת התורה, על זה הסמיך, זניס אחס לה' אלקיכם, ולגבי זן לא שייך דינא דבר מיצרא עכ"ד.

וילפי מה שנתצאר יש לומר עוד, דכיון דכתיב צוה ישראל, ואחס הדבקים צה' אלקיכם (דברים ד-ד), שאנו דבוקים צה' על ידי שיש לנו צתוכנו נשמה חלק אלקי ממעל, ואנו מדבקים צאלקים חיים, וכמו שכתב צאר החיים הק' שם, כאותיות הנטפלים להשם מלאחריו שאינם נמחקים. אס כן כיון שאנו דבוקים כאחד, הרי כאשר ה' נותן לנו את

להם נשמה חלק אלקי, ולא צעכו"ס. אצל לדעת רבן שמעון זן גמליאל דגם עכו"ס מטמאין צאהל (אהלות יח-ט), דגם עכו"ס קרויין אדם, כי פירושו של אדם, על שהוא עפר זן האדמה, וזהו גס צעכו"ס. וכיון דקיימא לן צוה כרבי שמעון זן גמליאל (תוס' שם ד"ה ממגע), אס כן מלאכי השרת גדולים מזני אדם, שאינם קרוי חומר אדמה, ולא יוכל משה להכנס ליקח הלוחות.

מודה עשה הקצ"ה, התעצר צו נשמת רבי שמעון זן יוחאי, שנשמתו הוחצו מזה המקום לדרוש ישראל קרויין אדם ולא האומות, ואס כן היה יכול משה להתעלות על כל מלאכי מעלה. וזהו שאמר הכתוב על משה, עלית למרום ליכנס ליקח הלוחות מהחדר ששמו מרום, מקום שאין מלאכי השרת נכנסין, והוא מטעם כי שצית שצ"י, שנתעברה צך נשמת רבי 'שמעון זן' יוחאי, ולקחת מתנות 'צאדם', צשכר שקראוך אדם, על שם אדמה לעליון, ומעלת זני ישראל גבוה יותר ממלאכי מעלה עכדה"ק.

וייש להוסיף, דהנה החיד"א צספרו כסא דוד (דרוש ד' לשנת כלה)

זוה שגשמתך אלוה מכסא כזודי,
למעלה מעולם המלאכים אתה, ועדיף
מהם, וזו היא התשובה שתחזיר להם
ע"כ. (ועיין זוה באריכות בדורש שמונים
אופן כ').

ויש להמשיך לזה עוד מאמר מרבי
שמעון בן יוחאי, דאיתא בגמרא
(מגילה כט.) תניא רשב"י אומר, זוא
וראה כמה חציצין ישראל לפני הקב"ה,
שכל מקום שגלו שכינה עמהם, גלו
למנרים שכינה עמהם וכו', גלו לבבל
שכינה עמהם וכו' ע"ש. הגה דקדק
ואמר 'כל מקום' שגלו שכינה עמהם.
והענין הוא, דידוע שיש שלשה מיני
גלויות, האחד מה שישראל הוא בגלות
תחת יד עכו"ם. שנית, מה שישראל
אחד הוא בגלות תחת יד ישראל שני,
וכגון הפועל עם הצעל הצית, השוכר
עם המשכיר, הצעל עם אשתו וכו'.
והשלישית, מה שהאדם הוא בגלות ציד
עצמו, על דרך הרשעים שהם מקורים
ציד לבס (צ"ר לד"י), כזושים בצבלי
יכרם, ואין צו כח להתגבר ולהטות
יכרו לטוב, והוא בגלות, אין שלום
בעממי מפני חטאתי.

ובאמרי יוסף (פ' וישב) כתב שם
הרה"ק מוהר"ש מצעלוא

חורמו, הרי זה כנותן לעצמו מאצר
לאצר, ואין כאן דינא דצר מיצרא כלל.
והלא קיימא לן דגם בשותפים, השותף
קודם להמצרן, אף על פי שאינו שותף
עמו באותה שדה, רק במסחרים
אחרים (ח"מ קעו-מט). ואם כן כל שכן
בהקב"ה עם בני ישראל, שנפח באפיו
נשמת חלק חלקי ממעל, בזדאי שאין
כאן דינא דצר מיצרא. [שזו הראוני
כן בערבי נחל (פ' נצבים)].

ולכן כאשר עלה משה למרום לקבל
התורה, ושאלו מלאכי השרת
מה לילוד אשה ציינו, הלא אנו
הקרובים ביותר לה', ויש לנו טענת
צר מיצרא, שיש למוכרו להקרוב יותר,
ואין נכנס כאן משה 'ציינו'. התעצר
ה' במשה נשמת רבי שמעון בן יוחאי,
דסצירא ליה אחס קרויין אדם ולא
עכו"ם, כי תואר אדם הוא על אדמה
לעליון, שיש לנו נשמה חלק חלקי
ממעל, וממילא אנו קרובים יותר אל
ה' מהמצרן, ולקחת מתנת באדם,
בשכר שקראוך אדם, המורה על גודל
מעלת נשמתנו, שאנו מחוצרים צה',
חבוקה ודבוקה בך. - ובאלשיך (פ'
יתרו עה"פ אכ"י) כתב, דזהו הכוונה
במה שאמר הקב"ה למשה, אחוז
'בכסא כזודי' וחזור להם תשובה, ר"ל

זר מיצרא, כי גם אנחנו קרוצים אל ה' כמו המלאכים, שהרי שכינה עמנו בכל עת וצכל זמן. וכאשר עליה למרום, שמשנה עלה לקבל התורה, שצית שצ"י, נחעצר צו נשמת רצי שמעון, דסצירא ליה דכל מקום שגלו שכינה עמהם, וממילא גם אנו קרוצים אל ה' כמו המלאכים צלי מסך המצדיל.

עוד יש לומר, דגם אי נימא שהמלאכים גדולים צמעלתם מצני ישראל, מכל מקום אנו קרוצים לה' יותר מהם, דאיתא צגמרא (צרכות לד): אמר רצי צייא צר אצא אמר רצי יוחנן כל הנציאים כולן לא נתנצאו [הטובות והנחמות] אלא לצעלי תשובה, אצל נדיקים גמורים עין לא ראתה אלקים זולתך [לא נראית ולא נגלית לשום נציא]. ופליגי דרצי אצהו, דאמר רצי אצהו צמקום שצעלי תשובה עומדין, נדיקים גמורים אינם עומדים, שנאמר שלום שלום לרחוק ולקרוב (ישעיה נ-ט), לרחוק צרישא והדר לקרוב ע"כ.

ובן הוא דעת רצי שמעון צן יוחאי, כדאיתא צזוה"ק (ח"א לט). צהיכלא חמישאה קיימין כל אינון מאריהון

זי"ע, שזהו כוונת המסורה ג' פעמים פדות, ושמתה פדת צין עמי וצין עמך (שמות ח-ט), נגד הגלות צין העכו"ם, והוא חסר ורפה, כי זהו הגלות הקל שצכולם. ושצו פדות שלח לעמו (תהלים קיא-ט), נגד הגלות אחד אלל חצירו, שזה קשה יותר, ולכן כתיב פדות מלא וצדגוש. ושצו נאמר, והרצה עמו פדות (שם קל-ז), נגד הגלות אשר האדם הוא ציד עצמו, גלות הקשה שצכולן, ולכן נאמר 'והרצה' עמו פדות ע"ש.

ועל זה רמז רצי שמעון, 'צכל מקום' שגלו שכינה עמהם, תמיד השכינה שורה צישראל, ולא עוז אוחס לרגע, וגם צגלות הנפש, הגלות היותר קשה, גם כן שוכן אחס צתוך טומאותם, ותמיד נשאר אללו נינוץ חלק אלקי ממעל שאינו פורש ממנו, וצקל יוכל לעוררו ולחזור לשרשו, וצכל מקום שגלו, כל סוגי הגליות, שכינה עמהם. — וצאמת גם ירידת הנשמה למטה הוא גלות, שחצובה נשמתו מתחת כסא הכבוד ויורדת למטה, גר אנו צארץ, וצכל מקום שגלו שכינה עמהם, ולא עוז אוחס לרגע, ואנו קרוצים אל ה' גם כאשר אנחנו שוכנים צתחתונים. וממילא אין טענת

שצמקום שצעלי תשובה עומדים אין נדיקים גמורים עומדים, ועל ידי זה היה יכול משה לחזור להם 'תשובה'. וזהו עלית למרום לקבל התורה, על ידי ששצית שצ"ג, נשמת רבי שמעון בן יוחאי, ולפי שיטתו צעלי תשובה גדולים יותר, וממילא עם ישראל מוקדמים צמעלתם נגד המלאכים.

וְלִבְאֹרֶה יש להבין אין לא הרגישו זאת המלאכים מעצמם, כי צעלי תשובה עומדים צמדריגה יותר גדול מהנדיקים, וכי לא רואין למעלה קירצת אלקים לצעלי תשובה שעולה יותר מהנדיקים. אמנם הדבר יובן גם כן צמאמרו של רבי שמעון בן יוחאי, דמצינו צמנשה שהרצה לפשוע נגד ה', עד שעשה כלם של ארבע פנים והכניסו להיכל, אמר כל מי שיצוא מארבע רוחות העולם ישתחוו לכלם זה (דצרים רבה ז-כ), והרג את זקנו ישעיה הנביא, כמו שאמרו (יצמות מט:): שיסעיה צרח ממנו ואמר שם ונבלע צאר, והציאו לארו ונסרו אותו, וכשהגיע לפיו נח נפשו ע"כ.

אמנם צסוף ימיו חזר צתשובה, וכמו שנאמר (דצרי הימים ז לג-ג) ויתפלל מנשה אל ה' ויחתר לו. ואמרו

דתיצתח שלימתח דתצו מחטאיהון ואחנחמו צהו, ונפקת נשמתיהו דצכיו וכו', ואלין מתעדנין צעדונא עילאה צכל יומא ויומא וכו', ואפילו נדיקים גמורים לא יכלין לאעלאה צגו האי היכלא ולמיקס ציה ע"כ. וכן הוא עוד צזוה"ק (ח"ב קו).

וְלִבְן כאשר טענו המלאכים, מה אנוש כי תזכרנו וצן אדם כי תפקדנו, והם עומדים צמעלה גצוה יותר מישראל, שאין צהם נדנוד חטא כלל. אמר ה' למשה, אחו צכסא צבודי והחזיר להם 'תשובה', שישראל צעלי תשובה הם, וצעלי תשובה קרובים אל ה' יותר ממי שלא חטא מעולם, ואחם המלאכים כלום יצר הרע יש ציניכם, אחם צצחי' נדיקים גמורים, ואנו קרובים לה' יותר מכם, ושלוס לרחוק צתחלה. [שוצ הראוני כן צש"ל"ה הק' (צמסכת צצועות פרק תורה אור, וצורע אצרהם פ' יתרו מת.)].

אך מי יאמר כן שצעלי תשובה גדולים מנדיקים גמורים, הלא רבי חייא צר אצא אמר רבי יוחנן דנדיקים שלא חטאו הם צמעלה יחירה מצעלי תשובה, לכן עיצר אז ה' צמשה נשמת רבי שמעון בן יוחאי, סקוצר

חז"ל (סנהדרין קג.) אמר רבי יוחנן משום רבן שמעון בן יוחאי, ויעתר לו מיצעי ליה, מלמד שעשה לו הקצ"ה כמין מחתרת ברקיע כדי לקבלו בתשוצה, מפני מדת הדין [היתה מעכבת שלא לקבל פני מנשה בתשוצה, ועשה הקצ"ה מחתרת ברקיע ופשט ידו וקבלו בלא ידיעת מדת הדין] ע"כ. וכן אמרו (פסחים קיט.) מאי דכתיב וידי אדם מתחת כנפיהם (יחזקאל א-ח), ידו כתיב, זה ידו של הקצ"ה שפרוסה תחת כנפי החיות כדי לקבל בעלי תשוצה, מפני מדת הדין [שמקטרגת ואומרת לא תקבלם, והוא מקבלם בסתר] ע"כ.

ואיתא בגמרא (ברכות י.) דישיעה הנביא אמר לחזקיהו (ישעיה לח-ה) כי מת אתה ולא תחיה. אמר ליה מאי כולי האי, אמר ליה משום דלא עסקת בצפריה ורציה. אמר ליה משום דחזאי לי ברוח הקודש דנפקי מנאי בנין דלא מעלי. אמר ליה בהדי כבשי דרחמנא למה לך, מאי דמפקדת אצעי לך למעבד, ומה דניחא קמי קודשא בריך הוא לעביד ע"כ.

והקשה ציערות דבש (ח"צ דרוש יד) דיש להצין מה ענין זה לכבשי דרחמנא, הלא ראה ברוח

הקודש, והוי ליה למימר סתם אין לך למנוע שבציל זה ממנות פריה ורציה. וגם באמת יתמה, הלא כדין טען חזקיה, איך יעמול ויוליד בניים משחיתים אשר אציהם הם מחללים ואומרים שזה גידל וזה ילד, ואם כן אם מוכרח להוליד רשעים איך שיועד שיהיו רשעים, קללה זו מה טיבה. — אבל הענין כך, כי אמרו גדול שבצעלי תשוצה הוא מנשה מלך יהודה, וגדולים בעלי תשוצה מצדיקים גמורים (ברכות לז:), ואם כן ראוי לחזקיה להולידו, רק חזקיה ראה ברוח הקודש דיוליד רשעים, אבל לא חזי דישובו בתשוצה. ועל זה השיב לו ישעיה, כי חזקיה השיג ברוח הקודש דרך כסא כבוד שמשם ישיגו רוח הקודש, ובעל תשוצה הקצ"ה חותר חתירה מתחת לכסא הכבוד, אם כן אי אפשר להשיגו ברוח הקודש דרך כסא כבוד. וזוהיא טענתו בהדי כבשי דרחמנא, כי זהו מסודות שעושה בהננע ממלאכי השרת וזרות קדישי אשר בכסא כבוד, ואם כן אי אפשר לך להשיגו ברוח הקודש, ולכן השען על זוראך ועשה כמנותיו ואל תדאג עכ"ל.

עב"פ היוצא לנו מזה שמלאכי מעלה אין יכולים לראות קירבת

והמלאכים לא הרגישו זאת, כדרשתו של רבי שמעון, שהקב"ה חותר מתחת כסא הכבוד, ומתחת כנפי החיות, שאין הם משיגיין ורואין קירצת ה' לבעלי התשובה. ועל ידי ששצית שצ"י, שהיה צמשה נינוץ של רבי שמעון בן יוחאי, היה יכול לנצח המלאכים ולקבל התורה.

ובזה נבא לבאר מה שאמרנו, דכשראה ההוא סבא דהוה נקט תרי מדלני אסא, יחיב דעתיה. דהנה יש לומר טעם נוסף על הא דמריחין בכניסת שצת הדסים, דמזינו לעמיד לבוא שאמר הנביא, תחת הנענוץ [מין אילן קוץ] יעלה צרוש [שם אילן חשוץ], ותחת הסרפד [שם נמח גרוע] יעלה הדם, והיה לה' לשם, לאות עולם לא יכרת (ישעיה נה-ג). והכוונה כי לעמיד יחוקן עולם במלכות שד-י, וכל דבר יבוא לחיקונו, ולא ידח ממנו נדח, ויערה ה' רוח תשובה ממרום, וכמאמרם (סנהדרין טו:) אין ישראל נגאלין אלא בתשובה. ויתעורר בכל ישראל נקודה הפנימית של אהבה לקונו, המונח בסתרי לבבו, והשיב לב אבות על בניו ולב בניו על אבותם (מלאכי ג-כד), ועם ישראל אשר בניו אחס לה'

האלקים לבעלי תשובה, כי זהו מכשאל דרחמנא, שחותר להם חתירה מתחת כסא הכבוד, שאין הם יכולים להגיע לשם, וככה מקבלם בתשובה מתחת כנפיהם. ולכן שאלו מה לילוד אשה ציינו, כי לא ידעו מעלת הבעלי תשובה. ואמר ה' למשה, אחוז בכסא כבודי והחזיר להם תשובה, קירוצ הבעלי תשובה הוא מתחת כסא כבודי, והחזר להם מעלת בעלי תשובה שאין הם משיגים ורואים, וזה אנו עומדים צמעלה יתירה עליהם.

ובהא סלקינן צמה שאמר הכתוב, עליה למרום שצית שצ"י, דנרמזו צו נשמת רבי שמעון, שעל ידו היה נולח טענת המלאכים, והוא צמאמרן של רבי שמעון, דאתם קרויין אדם ולא עכו"ם, כי יש לישראל נשמה חלק אלקי ממעל, ואין צמלאכים מעלה זו (וכדברי הסמיכת חכמים). וגם שאנו קרוצים לה' כמו המלאכים, כמאמרן של רבי שמעון, בכל מקום שגלו שכינה עמהם. ועוד גם זאת, שבעלי תשובה גדולים מצדיקים גמורים ומהמלאכים, כמאמרן של רבי שמעון, שצמקום שבעלי תשובה עומדים, אין נדיקים עומדים.

לא יכרת, שום נפש לא ידח ויכרת,
אלא הכל יצוא על תיקונו.

והגדה שבת הוא זמן של תשובה,
שבת נטורי קון שבת צ"ו
תשוב, כי כל ימי השבוע טרוד על
המחיה ועל הכלכלה, וצבוא יום מנוחה
וקדושה, יומא דנשמתין, משיס על לבו
חובתו בעולמו, לשוב אל קונו. ושורש
התעוררות אהבה לצוראו הוא גם כן
ציום השבת, אשר שבתות קדשך
באהבה וצרכון הנחלתנו. וכמו שכתב
צבני יששכר (שבת א-ט) צשם הרה"ק
רבי צבי מוידיתשוב זי"ע, דשבת עולה
בגמטריא, אהבה בכל לב אהבה בכל
נפש אהבה בכל מאוד, כנאמר ואהבת
את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך
ובכל מאודך (דברים ו-ה) ע"ש. וכיון
ששבת הוא זמן של תשובה מאהבה,
יכולים לזכות צו להפך כל החושים
והקולאים לצשמים והדסים, ותחת
הסרפד יעלה הדם. ולכן צכניסת
השבת מעלין הדסים על השלתן לריח,
כדי להתצונן בגודל עבודת היום
המוטל עליו, להפך ולשנות המעשים
הצלתי רצויים להיות עולה לריח ניחוח
לה'.

ובזה נבא אל המכוון, כי רצי שמעון
צן יוחאי ראה צנין דלא מעלי

אלקיכם, יתעוררו לשוב אל אצותם.
ובכח התשובה מאהבה יתהפכו
הזדונות לזכיות (יומא פו.), וכל
החטאים והעונות יעלו ריח ניחוח לה'.
ועל דרך שמצינו, וירח את ריח בגדיו
ויצרכו (בראשית כו-כו), ואיתא צמדדש
רבה שם (סא-כצ), אל תקרי בגדיו
אלא צוגדיו, כגון יוסף משיחא ויקום
איש צרורות ע"ש, שהריח ריח טוב
ממעשה התשובה שיצו לעשות.

ולכן אמר הנביא, כי לעתיד כאשר
ישבו ישראל לה' מאהבה, אז
תחת הסרפד יעלה הדם, צמקום
החטא יעלה זכות, שהעונות יתהפכו
לזכיות, והיה לה' לשם לאות עולם, כי
האות שצו נצרא העולם, הוא אות ה',
כמו שאמרו חז"ל (מנחות כט.) אלה
תולדות השמים והארץ צהצראס
(בראשית צ-), אל תקרי צהצראס אל
צה' צראס. ומפני מה נצרא העולם
הזה צה"א, מנפי שדומה לאכסדרה
[שפתוח מתחתיו], שכל הרוצה לצאת
[ממנו לתרבות רעה] יוצא. ומאי
טעמא תליא כרעיה, דאי הדר
צתשובה מעיילין ליה [צפתח העליון
צין רגל שצתוכו לגג] ע"ש. ואס כן
האות עולם, שהוא אות ה', מורה על
התשובה, ואז יהיה לה' האות עולם,

עולם, וכרצי וזרעי, יתעלו עוד לזכות
לריח ניחוח לה'.

וְלִבְּנֵי הַזֵּהִיר הַתְּנַא, אֵל תְּהִי צוֹ לְכֹל
אָדָם, אֲפִילוֹ לְרָשָׁע, וְלֹא תֵאמַר
כִּי אֵין צוֹ חַפְזָךְ, כִּי אֵין לְךָ אָדָם שְׂאִין
לוֹ שְׁעָה, שִׂיכֹל לְהִתְקַרֵּב לֵה' וּלְקִנּוּת
עוֹלָמוֹ בְּשַׁעָה אֶחָד. וְאֵל תְּפַלֵּיג לְכֹל
דָּבָר, לוֹמַר שְׂרָשַׁע גְּדוֹל כֹּזֵה לֹא יִתְקַבֵּל
בְּתַשׁוּבָה, כִּי אֵין לְךָ דָּבָר שְׂאִין לוֹ
מִקּוֹם, וְגַם אִם יִסְתַּמּוּ הַחֲלוּגוֹת שֶׁל
צַעֲלֵי תַשׁוּבָה מִפְּנֵי מַדַּת הַדִּין, חוֹתֵר
לוֹ ה' חֲתִירָה מִמִּקּוֹם אַחֵר, מִתַּחַת
כֶּסֶף כְּבוֹדוֹ, וְאֵין לְךָ דָּבָר שְׁעוֹמֵד צַפְנֵי
הַתַּשׁוּבָה.

שְׂמִיחִין חַיֵּי עוֹלָם וְעוֹסְקִין צַחֵי שְׁעָה,
וְלֹא רָאָה לוֹרֶךְ בְּאֲנָשִׁים כְּאֵלֶּהָ, וְכֹל
מִקּוֹם שְׂנֹתֵנִין עֵינֵיהֶם מִיַּד נִשְׂרָף, כִּי
עֲדִיין לֹא הִרְגִישׁ שְׂגָם מֵאֵלּוֹ לֹא יִדַּח
נִדַּח, וְסוֹפֵן יִתְכַן לְהַתְעַלּוֹת לְהִיּוֹת
מִצַּעֲלֵי תַשׁוּבָה שְׁעוֹמְדִים עוֹד בְּצַמְדְרִיגָה
יִחִירָה מִצְדִּיקִים גְּמוּרִים. וְזֶה תְּכֵלֶת
הַצְּרִיחָה שֶׁל צְנֵי אָדָם הַפְּשׁוּטִים, כִּי
לִפְנֵי ית"ש הַעֲתִיד וְהַהוּה שׁוֹיֵן, וְסוֹקֵר
הַכֹּל בְּסִקִּירָה אַחַת, וְעִצּוֹר זֶה צֵרָא
הָעוֹלָם. — וְעַל דָּבָר זֶה נִתְעוֹרֵר
כְּשֶׁרָאָה שְׂבַכְנִיסַת הַשְּׂבַת מֵעֲלִין הַדְּסִים
לְרִית, לְהוֹרוֹת שְׂתַחַת הַסְּרַפֵּד יַעֲלֶה
הַדָּם, שִׂיתְהַפְּכוּ עוֹד כֹּל הָעוֹנוֹת
לוֹכּוֹת, וְגַם מֵה שְׂמִיחִין כַּעַת חַיֵּי

בסעודה שלישית פרשת אמור

אשר צמנרים וגו', וארד להצילו וגו' (שמות ג-י). ויש להצין כפל לשון ראייה, ראה ראיתי. גם מה שאמר את עני עמי 'אשר צמנרים', הוא מיותר, דהא ידענו כבר שישראל הם צמנרים. וכמו כן יש לדקדק גם להלאה שם צפרשה, לך ואספת את זקני ישראל ואמרת אליהם וגו', פקד פקדתי אתכם, זאת העשוי לכם צמנרים' (ג-טו), שסיפא דקרא גם כן לכאורה נראה כמיותר.

אך הכוונה, דהנה הגזירה היתה כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה (בראשית טו-יג). ולכאורה איך הוציאת ה' לפני תום זמנה. וכמה תירוטים יש לזה, דריצוי העם השלים הזמן, או קישוי השיעבוד, או שאר גלויות משלימין. ויש לומר עוד, כי הגלות צמנרים היה גלות כפול, הן בגוף והן בנפש. גלות הגוף, וימרו את חייהם בעבודה קשה בחמר ובלבנים ובכל עבודה צדה. אך מה שהציאת ה' למנרים דייקא, ערות הארץ, היתה בזה גם גלות הנפש, שמנרים היתה אז מהגרועים שבאומות (מדב"ר ז),

וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הציאתכם את עמך התנופה, שבע שבתות תמימות תהיינה, עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום (כג-טו). ולכאורה סיפא דקרא כולה מיותרת, לכיון שאמר וספרתם לכם שבע שבתות תמימות, הרי ידעין דזהו עד ממחרת השבת השביעית. — ובגמרא (מנחות סה:) מהו ממחרת השבת, ממחרת יום טוב. או אינו אלא ממחרת שבת בראשית, אמר רבי יהודה צן צתירא וכו' ע"ש. ואמרו שם דדרשה זו בא להוציא מהלדוקים שפירשו ממחרת השבת, ממחרת שבת בראשית, דהיינו ציום ראשון בשבוע, ולכן היו אומרים דעצרת חל לעולם ציום ראשון בשבוע. ויש להצין צמה התקשו כאן הלדוקים עם החכמים, מתי הוא יום טוב של עצרת. וגם להצין עצם המצוה של ספירת הימים הללו, מהו תוכן ענינו.

וגראדה צביאורו, ושורש הדברים הוא צמהר"ם שיק על פרקי אבות (ו-ג). ומתחלה נקדים לבאר מה שאמר ה' למשה, ראה ראיתי את עני עמי

שמשעבדים אותם בחומר ובלבנים, שנית, 'אשר צמרים', ששיעבוד זה הוא צמקום מוהם של מצרים, ויש להם גם עינוי הנפש, שהוא כואב עוד יותר מעצם השיעבוד. וכמו כן אמר צכפל לשון, פקוד פקדתי, שחי פקודות, חדא 'אתכס', מה שעושין עמכם שמשעבדין אתכם בעינוי הגוף, ושנית 'את העשוי לכם צמרים', שזה נעשה צמרים ערות הארץ, ויש גם עינוי נפש, ושניהם יחד ישלימו הזמן של הארבע מאות שנה.

ובצאת ישראל ממצרים הוצרכו לשחי גאלות, לצאת מגלות הגוף, וגם לטהר ולגאול נפשם מגלות הנפש. ודבר זה היה צהדרגה, שמתחלה צראש השנה צטלה עבודה מאבזינו צמרים (ראש השנה יא.), אך עדיין היו משועבדים תחת יד פרעה צארץ לא להם, וצבוא חג הפסח אז נגאלו גם מזה, ובעצם היום הזה ילאו כל צבאות ה' מארץ מצרים, וירא ישראל את מצרים מת על שפת היס. אמנם צזה עדיין לא ילאו לחירות גמור, כי טומאת מצרים עדיין היתה שוכן צקרבס, ומשועבדים עוד ליצרם הרע ולתאות נפשם. ולזה הוצרכו לטהר עצמם שצב

ונשחקעו שם צמ"ט שרי טומאה עד שהיו קרובים לשער הנו"ן, ולא יכלו להתממה. כמו שפירשו וירעו אותנו המצרים (דברים כו-ו), שלא אמר וירעו 'לנו', אלא וירעו 'אותנו', שעשו אותנו לרעים, שהרשיעו צמעשיהם הרעים עד שגם אגחנו נעשינו רעים ע"כ. והיה לנו שם גלות כפולה, גלות הגוף צחומר ובלבנים, וגלות הנפש צטומאת מצרים.

ודבר זה כאצ מאד לישראל, ועינה אותם עוד יותר מהעבודה של החומר ולבנים. וכמו שנאמר (שמות צ-כג) ותעל שעותם אל האלקים מן העבודה, ופירש הרה"ק ר' שמעלקא מניקלצבורג ז"ע, שלא הצטערו כל כך מעצם העבודה המפרכת, כמו מזה שלא ניתן להם לעבוד את ה'. ותעל שועתם אל האלקים, מה שנוגע לאלקים עלה יותר הצעקה מאת עצם העבודת הפרך ע"כ. ודבר זה לא היה צכלל הגזירה, שיהיו צגלות צערות הארץ, אלא גר יהיה זרעך צארץ לא להם, ולכך עינוי הנפש השלים הזמן של הארבע מאות שנה.

ועל כן אמר ה', ראה ראיתי, צ' ראיות, חדא 'את עמי', מה

והנה בכל מספר סופרים יש קשר ואיחוד בין האחד להשני, שאי אפשר לספור שני צלי הראשון, ושלישי צלי השני. וכאשר אנו סופרים ימי הספירה הימים בין פסח למתן תורה, הרי נעשה בזה קישור ואיגוד מיום הראשון של הספירה עד היום האחרון, ובו אנו מורים, כי הגאולה של חג הפסח לא שלימה הוא עדיין, ואין אנו בני חורין עד שגם הנפש שלנו יצאה לחירות, וזהו ציוס מתן תורה. וספרתם לכם ממחרת השבת וגו', שצב שבתות תמימות תהיינה, שהפסח והשבעות יהיו על ידי זה תמימים, שחג השבעות משלים הגאולה של חג הפסח.

ודבר זה מתאים רק לפי חשבונינו, שאנו מתחילים לספור הימים ממחרת הפסח, ואז נגמרו השבע שבתות ציוס שקבלנו את התורה בשישי צסיון. אבל לדעת הדוקים שסופרין הימים תמיד מיום ראשון בשבת, אז לא חל סיומו ציוס מתן תורתנו. ובוה ראו להראות כי אין קשר לחג הגאולה של פסח עם מתן תורה, כי גם צלי תורה די לנו שגאלנו ממנרים גאולת הגוף, ולא איכפת להו גאולת הנפש. ועל כן

שבתות, כדרך ספירת שבעה נקיים אשר כוה ה' לזבה (וזה"ק ח"ג טו:), ואחר כך לקבל התורה, ואז יאלו מהטומאה של מנרים שהיתה שוכנת בקרבם.

וזאת תורת המסורה של ג' פעמים פדת, ושמתו פדת בין עמי ובין עמך (שמות ח-ט), זהו הגאולה הראשונה של ראש השנה, שלא עצדו עוד את מנרים, ונתהוה פדות בין עמי ובין עמך. ושזב צפסח נשלים הפדות שיאלו כליל ממנרים, וזהו והרבה עמו פדות (תהלים קל-י). שנתרבה הגאולה וניתוסף עוד שלב בגאולתם, שיאלו ממנרים. אך עדיין נשאר בהם גלות הנפש שלא נטהרו עוד מטומאת מנרים. ועל זה בא עוד פדות, פדות שלח לעמו כוה לעולם בריתו (שס קיא-ט), שכאשר כוה לעולם בריתו, ונתן להם התורה בחג השבעות אז נפדו לגמרי. וחרות על הלוחות (שמות לז-טו), כאשר קיבלו לוחות הברית אז נעשו בני חורין לגמרי. — ועל זה רמז הכתוב, וחמשים עלו בני ישראל מארץ מנרים (שס יג-יח), כאשר סיפרו שבעה נקיים, שצב שבתות, אז ציוס החמשים נתעלו ישראל מהארציות של טומאת מנרים שהיו שקועים בהם.

שלם צה, ואז יוכל לספור השצעה שצעות, לתקן מדי יום ציומו הספירה המכוונת נגדה. וזהו שאמרה תורה, שצעה שצעות תספר לך, שהוא גם מלשון הארה (נוסף ספיר ויהלום), להאיר המדות המכוונות נגד השצע שצעות, מהחל חרמש צקומה, ראשית העבודה תתחיל לקצור ולסלק הגזחות שצלב והקומה שלך, ואז תחל לספור שצעה שצעות, תצין שיש לך להתחיל מההתחלה ממש, כי עדיין אתה עומד פתח האהל של שערי הקדושה, ועוד לך דרך ארוכה לתקן מעשיך.

וב' מה שהאדם מתעלה בקדושה, הוא מצין ביותר שפלותו, איך שהוא כלי מלא צושה וכלימה, ועומד בראשיתו. וכאשר עוצרין עליו השצע שצעות צתיקונם כראוי, ומגיע כבר למחרת השצת השציעית, אז ירגיש ביותר שעדיין לא פעל מאומה, ומה שחשב מתחלה שתיקן כבר, היה רק סמיכות העינים. ועל כן אמר עד ממחרת השצת השציעית 'תספרו חמשים יום', שכאשר מגיע ציומו האחרון, אז נריך לצוא להרגשה כי עומד עדיין צתחילתו, ועליו לספור ולהאיר כל החמשים ימים שעברו, להתחיל מחדש צעבודתו, ולא הגיע

עשו חכמים להוסיף מלצן של צדוקים וכנ"ל.

והנה הכחוצ אומר, שצעה שצעות תספר לך, מהחל חרמש צקמה תחל לספור שצעה שצעות (דצרים טז-ט). והרא"ש (סוף מסכת פסחים) כתב, שמצרכים ספירת העומר מעומד, דכתיב צקמה תחל לספור, אל תקרי צקמה אלא צקומה ע"כ. ויש לומר עוד, כי שצע שצעות ימי הספירה, הם לתקן השצע מדות, להתטהר ולהתקדש ולתקן מה שפגם צחלק אחד מהספירה בכל יום ויום. אמנם מי שמחשיב נפשו, ואינו רואה שפלותו, יוכל לחשוב כי הוא כבר תיקן מדותיו, עכ"פ למחצה ולשליש ולרביע, ואין צורך לו להתחיל צהתיקון מראשיתו, מהמדה הגמוכה ביותר, כי הוא כבר עומד צרום המעלה. אבל כל זה הוא רק צשציל שאין אדם רואה נגעי עצמו, על כן מטעה עצמו צמעלותיו.

ולכן כאשר רוצה להתחיל צתיקון המדות, יש לו להתצונן צתחלה צשפלותו, איך רחוק הוא מצבודת ה' האמיתית צלי שום פניה, צלתי לה' לצדו, ואין לו שום מדה נכונה שהוא

עדיין לשלימות גם לחלק מהמדות הללו.

והתורה הקדושה קורא את חג הפסח בשם 'שצת', כי שניהם ענינם אחד, כי בארבע פרקים העולם נידון, בפסח על התצואה (ראש השנה טז). הרי שהשפעת הפרנסה על כל השנה הוא בחג הפסח. וכתב צנני יששכר (ניסן יג-ז) בשם הרה"ק מהרצ"ה מזידיטשוב ז"ע, דלכן מלאכת אוכל נפש שהחירה התורה בכל יום טוב, נכתב בתורה בשציעי של פסח (שמות יג-טז), אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם, כי קשה מזוגותיו של אדם כקריעת ים סוף (פסחים קיח), ובפסח נצקע היס ע"ש.

ובבזו כן יום השצת מסוגלת לפרנסה, שכל צרכאן דלעילא ותתא ציומא שציעאה תליין (זוה"ק ח"א פח). ולכן העריכו במקדש הלחם הפנים ציום שצת קודש, להוריד צוה שפע הפרנסה למטה. וזה שנאמר צפרשתינו, ושמת אותם שמים מערכות, שש המערכת, על השלחן הטהור לפני ה' וגו', והיתה ללחם לאזכרה (כד-ו), שהלחם תהא לזכרון

למעלה, להמשיך צוה לחם למטה לצני ישראל.

ואמרו חז"ל (מגילה יג:) דליכא דיגע לישנא צישא כהמן וכו', ואמר לאחשורוש, דמפקי לכולא שתא בשחי"י פה"י. וצרשי"י שצת היום פסח היום ע"כ. ופירשו שמונותם כל השנה הם מוציאים משפע התצואה שיורדת ציום השצת בכל שצוה, וציום הפסח בכל שנה ע"כ. ולכן אמר הכתוב צפרשתנו, ציום השצת ציום השצת יערכנו לפני ה' תמיד (כד-ח), הכפיל לומר ציום השצת, כי גם פסח שצת איקרי, 'ציום השצת' שכל צרכאן תליא ציה, 'ציום השצת' היינו פסח דאיקרי גם כן שצת, אז יערכנו לפני ה' תמיד, יוכל להמשיך הלחם למטה שלא יחסר מלפניו לחמו, ויהיה לו פרנסתו 'תמיד', צלי הפסק וציטול.

ואיתא בגמרא (חגיגה כו:) אמר רבי יהושע צן לוי נס גדול נעשה בלחם הפנים, כסידורו כך סילוקו [שסילקו לשצת הצאה, חס כיום סידורו], שנאמר (שמואל א כה-ו) לשום לחם חס ציום הלקחו [שיהא חס ציום הלקחו מעל השלחן]. ואמרו

וּלְכַבֵּד בְּשֵׁם הַנְּסִים שֶׁנַּעֲשׂוּ לְאוֹרֶךְ גְּבוּהָ, לְכַבְּדוֹ שֶׁל מְקוֹם, הֲרֵי זֶה מוֹרָה רַק שֶׁהַשְׂכִּינָה שׂוֹרָה בְּיִשְׂרָאֵל. וּלְכַבְּדוֹ ה' נַעֲשׂוּ הַנְּסִים. לֹא כֵן נִסְ שֶׁנַּעֲשָׂה לְאוֹרֶךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שִׂירַד שֶׁפַע שֶׁל פְּרִנְסָה, בְּאוֹפֵן שִׁיּוּכְלוּ לִהְשָׁבִיעַ נֶפֶשׁ בְּלַחַם חֶסֶד, בְּפְרִנְסָה קְלָה, בְּזֶה רָאוּ 'חִיצְתְּכֶם' לִפְנֵי הַמְּקוֹם, הַחִיצָה שֶׁל כָּלל יִשְׂרָאֵל, שְׁנוֹתָן לֵהֵם פְּרִנְסַתִּם כְּרַחֵם אֲב על בָּנִים.

וְאִתָּא בְּגִמְרָא (פְּסָמִים קִימָה) מֵהֵיכָן הִלַּל הַגְּדוֹל, אָמַר רַב יְהוּדָה, מֵהוֹדוּ לֵה' כִּי טוֹב (תְּהִלִּים קלו-ה) עַד עַל נִהְרֹת בָּבֶל. וְלִמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ הִלַּל הַגְּדוֹל, אָמַר רַבִּי יוֹחָן מִפְּנֵי שֶׁהִקְבִּיחַ יוֹשֵׁב בְּרוֹמֹו שֶׁל עוֹלָם וּמַחְלֵק מְזוֹנוֹת לְכָל בְּרִיָּה [דְּכַתִּיב הוֹדוּ לֵאל-הַשָּׁמַיִם נוֹתֵן לַחֵם לְכָל בָּשָׂר, וְהֵייוּ דְבַר גְּדוֹל] ע"כ. וְאִם כֵּן הַשְּׁפַעַת פְּרִנְסָה לִמְטָה, בְּדֶרֶךְ לַחֵם חֶסֶד, הוּא נִסְ 'גְּדוֹל' דִּיקָא. וְעוֹד כִּי בְּהִיּוֹת שֶׁשֶׁפַע זֶה יִרְדֶּה לְכָל בָּאֵי עוֹלָם, כְּקַטָּן כְּגְדוֹל, גַּם לִפְחוֹמִים שְׂאִינִם רְאוּיִים, וּבְדֶרֶךְ כָּלל נִיִּסֵי ה' הֵם רַק לִהְרָאוּיִים לֵה, לְכֵן נִקְרָא זֶה נִסְ גְּדוֹל, שֶׁנַּעֲשָׂה לְכָל הַכָּלל כּוֹלוֹ, וְרָאוּ בְּזֶה חִיצְתְּכֶם לִפְנֵי הַמְּקוֹם.

אֲמַנָּה רְאִיתִי לְבָאֵר בְּזֶה עוֹד מֵהַגְּאוּן מֵהֲרִ"ם טִיקְטִין ז"ל (הוֹבָא

(ש) עוֹד, שֶׁכָּל יוֹם טוֹב הֵיוּ מַגְבִּיהִין אֶת הַשְּׁלַחַן, וּמֵרָאִין בּוֹ לְעוֹלֵי רַגְלִים לַחֵם הַפְּנִים, וְאוֹמְרִים לֵהֵם, רָאוּ חִיצְתְּכֶם לִפְנֵי הַמְּקוֹם, סִילּוּקוֹ כְּסִידוֹרוֹ ע"כ. וַיֵּשׁ לַהֲבִין הֵלֵךְ עֶשְׂרֵה נְסִים נַעֲשׂוּ לְאַבְרָהָם בְּצִיַת הַמְּקַדָּשׁ (אַבְרָם ה-ה), וּבְמָה נִרְאָה חִיצְתְּ הַמְּקוֹם בְּלַחֵם הַפְּנִים יוֹתֵר מִשָּׂאֵר הַנְּסִים, עַד שֶׁרַק עַל זֶה הֵעִירוּ אֶת עוֹלֵי הַרְגִלִּים. גַּם לַהֲבִין מֵהַ שְׁקוֹרָא לְנִסְ זֶה 'נִסְ גְּדוֹל', וּבְמָה עֲדִיפָא נִסְ זֶה מִשָּׂאֵר הַנְּסִים שֶׁהֵיוּ שָׁם, שֶׁלֹּא נִקְרָאוּ בְּשֵׁם נִסְ גְּדוֹל.

וּבְרָאָה כִּי הַשְּׁפַעַת הַפְּרִנְסָה לִמְטָה יִתְכַן לִירַד בְּהֵאֲרַת פְּנִים וְחוֹם וּבְאַהֲבָה, וְכִמוֹ כֵּן לִהְיֹוֹת, עַל דֶּרֶךְ קֶשֶׁה פְּרִנְסַתוֹ כְּקִרְיַעַת יֵם סוּף, וּבִזְעִיעַת אֲפִיק תֹּאכֵל לַחֵם. יֵשׁ אוֹכֵל לַחֵם חֶסֶד, וַיֵּשׁ אוֹכֵל לַחֵם יִצְשׁ, שְׁנִיִּהֵם מִשְׁבִּיעִים אֶת רַעֲבָם, אֲבָל אֵינוֹ דוֹמֵה מִי שֶׁמֵּאֲכִילִין אוֹתוֹ לַחֵם חֶסֶד אוֹ לַחֵם זֹנוֹן שֶׁל תְּשֻׁעָה יָמִים. וּבְהִיּוֹת שֶׁהִלַּחֵם הַפְּנִים הוֹרִידָה הַשְּׁפַעַת שֶׁל הַפְּרִנְסָה, וְרָאָה ה' שֶׁתִּרְדֵּה הַשְּׁפַעַת בְּאוֹפֵן שִׁיִּגִיעַ לְכָל אָדָם לַחֲמוֹ בְּקָל וּבְהֵאֲרַת פְּנִים, עַל כֵּן עָשָׂה ה' נִסְ בְּהִלַּחֵם שֶׁלֹּא יִתִּיבֵשׁ, אֲלֵא גַם אַחַר כְּמָה יָמִים יִשָּׂאֵר הַלַּחֵם חֶסֶד בְּיוֹם הַלְּקָחוֹ.

שיקבלו פניו בכל יום, וזהו שהראו הלחם הפנים החם לישראל ואמרו ראו חיצתכם, כי זה ראייה שהטעם על שהמן ירד בכל יום, הוא מפאת חיצת המקום לישראל, דאי מטעם השני שיהיה חם, הלא רואין עכשיו שאם רוצה הקב"ה הוא עושה שהחמימות מתקיים כצראשונה, אלא צעל כרחק חציצין הן לפניו ית"ש ודפח"ת.

וגראה דזהו שרימו הכתוב, ציוס השצת ציוס השצת יערכנו לפני ה' תמיד, כי ממנה שאנו רואין שה' נזה לערוך לחם לפניו רק פעם בשבוע ציוס השצת, ואין דרכו של מלך לאכול פת נוננת (רש"י כד"י), ועל כרחק שנעשית צו נם, להיות חם ציוס הלקחו. ואם כן למה ירד המן מידי יום ציומו, הלא יתכן שיהיה לחם חם גם כאשר ירד פעם בשנה. אלא על כרחק הסיבה לזה הוא 'לפני ה' תמיד', שרוצה שנהיה לפניו תמיד, להקביל פניו בכל יום ויום מרוצ חיצתו אלינו, וראו צוה חיצתכם לפני המקום.

צפניינים יקרים), דאיתא בגמרא (יומא עו.), שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחאי, מפני מה לא ירד המן אחת בשנה אלא בכל יום ויום. והשיב צמשל למלך שהיה לו בן יחיד ואהוב, פסק לו מזונותיו פעם אחת בשנה, ולא קיבל את פני אביו כי אם אחת בשנה, הצטער אביו על זה כי רצה לראותו בכל יום, עמד ופסק לו מזונותיו בכל יום, וקיבל פניו מדי יום, כך ישראל מי שיש לו אשה וצנים היה דואג בכל יום ואומר, שמא לא ירד המן למחר וכולנו מתים צרעב, ומתוך כך כולם מתפללים ומכוונים לבס לאציהם שצשמים.

עוד תירוך איתא שם, שיהיה להם תמיד פת חמה. אך קשה על טעם השני, היפלא מה' דבר לעשות נם שירד פעם אחת בשנה ויהא חם בכל השנה, והלא כן מציינו בלחם הפנים שנעשה נם כזה. וצעל כרחק מזה דטעם הראשון עיקר שהשי"ת מחצב את ישראל ומתגעגע כצביכול

בסעודת לייג בעומר

ל: שתלמידי רבי שמעון בן יוחאי נתקשו בזה, ואחי שאלו ליה לרבי שמעון, אמר לון ודאי א-ל זועם בכל יום, והא אוקמוה חברייא, לזמנין הוא דינא לזמנין הוא רחמי, אי זכאין בני עלמא הא א-ל קיימא והוא חסד, ואי לא זכאין, הא א-ל קיימא ואקרי גבור ע"כ. ופירושו שזשעה שבני ישראל זכאין אז שם זה הוא חסד, וכאשר אינן זכאין שם זה הוא גבורה. ואכתי נריך ציבור, איך יתכן שאותו שם חסד מתהפך לגבורה בשעה שאינם זכאין, והרי צפשטות כשאין ישראל ראויין שורה עליהם מדת הדין, שם אלקיים, ואיך אמר 'וא-ל' זועם בכל יום.

ובפישומו הכוונה, כי בשעה שבני אדם חוטאין, ולריכין למרק עונותיהם, וכמאמרם (ברכות ה.) יסורין ממרקין כל עונותיו של אדם ע"ש. הרי ענש הדין, חסד גדול להם, שזוכין על ידם לטהר נפשם מפגם החטא. והוא על דרך משל, כאשר האדם צריא, אז החסד הוא הזמן שנוח לו, והדין הוא הזמן שכואצין לו, ותוחצין מחטו בצער החי. אבל בזמן

אגרא דבי הילולא מילי (ברכות ו:), חשיבות של יומא דהילולא הוא כאשר מדברים מתורתו ופעולתו של הנדיק, ללמוד להתדבק וללכת בדרכיו, והוה השכר והריוח שנוטל האדם מסעודת הילולא. ובר יוחאי אשרי יולדתך, ואשרי העם הם 'לומדך', שלומדים את רבי שמעון עצמו, מהותו ומדרגותיו, להצין ולהשכיל ממנו הדרך ילכו צו.

בר יוחאי נמשחת אשריך שמן ששון מחצריך וכו'. ולפי דקדוק הלשון הוה ליה למימר, בר יוחאי אשריך, נמשחת שמן ששון מחצריך, כי הלשון שלפנינו מורה שנמשח באשריך. וגם למה קראו בשם 'שמן ששון', ומה ענינו לרבי שמעון.

וגרא דהה ידוע כי השם 'א-ל' הוא שם מדת החסד, וכמו שנאמר (תהלים נג-א) חסד א-ל כל היום. אמנם מצינו גם בקרא, וא-ל זועם בכל יום (שם נ-ב), ולכאורה הרי שם זה הוא חסד, ואיך אמר וא-ל זועם בכל יום. ומצינו בזהר הק' (ח"ג

החלו [מי שהקצ"ה חפץ בו מחלה אותו ציסורין]. יכול אפילו לא קבלן מאהבה, תלמוד לומר אם תשים אשם נפשו (שם), מה אשם [קרבן] לדעת, אף יסורין לדעת. ואם קבלם מה שכרו, יראה זרע יאריך ימים, ולא עוד אלא שתלמודו מתקיים צידו.

והתנא האלקי, בעל ההילולא, רבי שמעון בן יוחאי אמר (שם), שלש מתנות טובות נתן הקצ"ה לישראל, וכלם לא נתנם אלא על ידי יסורין, ואלו הן תורה וארץ ישראל והעולם הבא ע"ש.

ובנועם מגדים (פ' אמור) כתב לבאר הדברים, כי לפי מה שהגוף נכאב מתייקר ונכנע, תוגבה הנפש מעלה מעלה ותתרחב חשקה והתלהבותה לעבודת הבורא ברוך הוא וברוך שמו ותורתו, וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל (בפירוש המשנה) טעם זקני תלמידי חכמים כל זמן שמוקינים דעתן מתוספות ומתיישבת עליהן (קניס ג-ו) ע"ש. והן הן אמרי קדוש ברוך הוא (ח"א קפ"ו). אע"פ דלא סליק ביה נהורא יבטשון ביה ויסלק נהוריה ע"ש והבן היטב.

ודהגה המבין הדבר הזה, היסורים באמת יחשבו אללו לחסד, רק

שהאדם חולה אז הוא להיפוך, החסד הוא כאשר עובר ניתוח, ותוחצין לו מחט לרפואה, ונותנין לו סמים מרים לרפאותו. וכאשר לא יעשה לו זאת, אלא יניחנו במנוחה, ולא ירצה להכאיב לו, הרי זה אכזר על נפשו.

ולכן כאשר זכאין בני עלמא, אז חסד א-ל כל היום, השלום והמנוחה הוא החסד, אבל אי לא זכאן, וצריכין לרפאות אותם, אז מדת החסד של א-ל הוא, וא-ל זועם בכל יום, מציא עליהם זער וכאז כדי למרק עונותיהם, ויוכלו לתקן בזה מה שפגמו.

אבל האמת הוא, שגם בצדיקים, היסורים מציאים את האדם לקדושה רבה ויתירה. וכמאמרם (ברכות שס) אם רואה אדם שיסורין באים עליו יפשפש במעשיו, פשפש ולא מלא וכו' צידוע שיסורין של אהבה הן שנאמר (משלי ג-ב) כי את אשר יאהב ה' יוכיח. וברש"י יסורין של אהבה, הקצ"ה מייסרו בעולם הזה בלא שום עון, כדי להרבות שכרו בעולם הבא יותר מכדי זכותיו ע"כ. ואמרו (שם) כל שהקצ"ה חפץ בו מדכאו ציסורין שנאמר (ישעיה ג-י) וה' חפץ לדכאו

הם, שהרי 'את אשי ה', רצה לומר עצדי ה' השלימים, ואשי מלשון אליהם אישים אקרא (משלי ח-ד), אזי אתם עמם יש בחינה זו, 'את לחם אלקיהם', רצה לומר היסורין שהם כמו מלחמת ה' באלים, כן יראה ראה לפנים, ויהיה לחם לשון מלחמה, כמו אז לחם שערים (שופטים ה-ח) וכו'. וזהו את לחם אלקיהם, מלחמת אלקיהם הם היסורין, 'הם מקריבים', רצה לומר בעצמם הם מקרבים אליהם היסורים וכעובדא דר"א בר"ש, וכל זה בשביל 'זהו קודש', הנך רואה כי על כרחך טובה רבה היא מעלת היסורין, ומשום כי הוא המציא לקדושה עליונה, והבן היטב אז תשכיל באמרינו אלה ויונעם לך ע"ש.

ואין אנו צריכין עדות יותר נאמנה מרבן שמעון בן יוחאי וכו', שנחשלו למדריגה רבה ונשגבה יותר משאר חזריהם, בשביל גדול הצער והיסורין שעברו עליהם צמעה, כמו שאמרו חז"ל (שבת לג.) שהחציאו עצמם צמעה י"ב רצופות, ולא אכלו כל ימיהם שום מאכל חוץ מחרוצין ומיאל, והווי יתצי עד לוארייהו בחלא. וכאשר יאלו משם היה להם צקעים וסדקים בגופייהו מחמת החול, והווי רבי

על כל זה שם דין יקרא עליהם, כי משם באו, אבל באמת לתכלית הם חסדים גדולים ואמימים. והנה לקרב אלדם לשכלו שהיסורין הם חסד וטובה, ושלא ישפוט שהם דין ועונש לגמרי ובלתי טובים. נביא ראה מדאנו רואין בני עליה גדולים שבגדולים, ומנהן רבי אלעזר ברבי שמעון שהוא בעצמו הביא יסורין על עצמו כרצונו וחפצו, כאשר אמרו חז"ל (בבא מציעא פד.) לאורתא אמר אחי ורעי באו כו'. וכי יש לך אדם לוקח לעצמו צרעות נפשית דבר הבלתי טוב, על כרחך לומר כי טובה רב היא לנפש, להגזיה ולשום חפצה ותשוקתה לעבודת חיי החיים ונועם הנעימות.

וזדו מאמר הכתוב, 'קדושים יהיו לאלקיהם', בשביל אלקיהם הם הדין והיסורין, יזכה לקדושה רבה. ולזה יזהרו ולא יחללו, רצה לומר שלא יבעטו ביסורין שזהו חילול, ואמר 'את שם אלקיהם', רצה לומר היסורין, שבפנימית באמת הם חסדים ורחמים גדולים, שהרי מציאין לקדושה יחירה וחיי עולם, רק בשם יקראו אלקיהם כי לפנים הם דין, וזהו אומרו את שם אלקיהם, רק בשם יקראו דין והבן. ואמר הראיה כי טובה רבה

מעשיהם ועונותיהם ופטרן מן הדין ע"כ. וכחצ צמהרש"א שסובל עונותיהם, ציסורין וזער שהיה לו ולצנו צמערה ע"כ. והיינו שהיו כה גדולים, שדי צהם לכפר כל עונות צית ישראל.

בתאר לעצמנו כמה עינוי הנפש יש צאכלת חרוצין גרידא רק לשצוע אחד, ומכל שכן ל"ג שנה שלימות. והזער ליטצ מכוסה צחול, קיץ וחורף כל היום כולו. וכל זה קיצלו על עצמם צאהצה ושמתה, שהרי זכו שם לאור תורה מופלא, ואין השכינה שורה אלא מתוך שמתה של מצוה (שצח ל:). ונתקיים צהם, כך היא דרכה של תורה, פת צמלח תאכל, ומים צמשורה תשתה, ועל הארץ תישן, וחיי זער תחיה, אם אחת עושה כן אשריך וטוב לך (אצות ו-ד). - וזה שאמרו, ושם נצרא מעין לו, וחרוצ למאכלו, מה טוב חלקו וחצלו, אדונינו צר יוחאי. והכוונה ששם נצרא מעין לו, צרצי שמעון צן יוחאי עצמו, שהוא נעשה צתורתו כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק (אצות ו-א), וכל זה צא לו על ידי שהיה חרוצ למאכלו, שלא אכל רק חרוצין, והיה חרצ ושמש מכל שאר מיני אוכל, ומה טוב חלקו וחצלו, שזכה למה שזכה.

פנחס צן יאיר צוכה, אוי לי שראיתיך צכך, אמר ליה אשריך שראיתיך צכך, שאלמלא לא ראייתיך צכך לא מצאת צי כך. דמעיקרא כי הוה מקשי רצי שמעון צן יוחאי קושיא, הוה מפרק ליה רצי פנחס צן יאיר תריסר פירוקי, לסוף כי הוה רצי פנחס צן יאיר קושיא, הוה מפרק ליה רצי שמעון צן יוחאי כ"ד פירוקי ע"ש.

ועל זה אומרים צהשיר, צר יוחאי מושצ טוב ישצת, יום נסת יום אשר צרחת, צמערות אורים שעמדת, שם קנית הודך והדרך, שעל ידי היסורים הללו זיכך עצמו צתכלית הזיכוך, וזכה להוד והדר. וגרמו צזה כי יום ההילולא דיליה הוא צהו"ד שצהו"ד, אשר כל הכלל ישראל דצוקים וחצוקים צו צקשר נפלא, ושם קנית הוד"ך והדרך, ההדר שלך שיש צן צספירת הוד שצהוד קנית שם צהמערה.

ובבב הימים הללו אמר רצי שמעון, יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שנצראתי ועד עכשיו, ואלמלי אלעזר צני עמי, מיום שנצרא העולם ועד עכשיו וכו' (סוכה מה:). וצרש"י צזכותי אני סובל כל

ואומר צמערות נוריס שעמדת שם קנית הודך והדרך, ורליתי מוצא צסם האר"י ז"ל (מס' הלולא רבא דף ט. ס.) שהמערה אשר ישב בה משה רבינו ע"ה, וזכה לאור העליון, אותה המערה צענמה ישב בה רבי שמעון בר יוחאי, וגילה בה סודות התורה וזכה לאור העליון ע"כ. ונראה דהנה מצינו במשה רבינו שאמר לה', הראני נא את כבודך (שמות לג-יח). ויאמר אני אעביר כל טובי על פניך, וקראתי צסם ה' לפניך וגו', ויאמר ה' הנה מקום אתי ונצבת על הצור, והיה צעזור כבודי ושמתיך בנקרת הצור וגו' ורליתי את אחורי ופני לא יראו ע"כ. וצמערה זו היה גם רבי שמעון בן יוחאי. [ואם כי משה רבינו היה צמדבר, ורבי שמעון צארץ ישראל, צריכין לומר שהעביר אז ה' את משה לאותה מערה, צשעה שעצר כבודו לפניו].

ונראה דהנה חז"ל (צרכות ז.) אמרו, שלש דצרים ציקש משה מלפני הקצ"ה ונתן לו, ציקש להודיעו דרכיו של הקצ"ה ונתן לו, שגאמר הודיעני נא את דרכיך (שמות לג-יג). אמר לפניו רצונו של עולם, מפני מה יש צדיק וטוב לו, ויש צדיק ורע לו

ואיתא צמדש רבה (שמות לו-א), זית רענן יפה פרי תואר קרא ה' שמך (ירמיה יא-טו), מה זית זה מגרגרין אותו וחוצטין אותו, ומעלין אותו לגג, ונותנין אותו צמטחן, ואחר כך טוחנין אותו, ומקיפיין אותו צחצלים ומציאיין אצנים, ואחר כך נותנין שמנו. כך ישראל, חוצטין אותו וחוצשים אותו וכופתיין אותו צקולרים וכו', ואחר כך מוציאיין שמנו ע"ש. הרי דהשמן שעולה על כל שאר משקין, הוא צאה על ידי הצער והעינוי והסבל שעוצר עליהם עד שנעשו שמן. וכן היה צרבי שמעון בר יוחאי, צר יוחאי נמשחת אשריך, אתה נמשחת צמדה זו של אס אתה עושה כן 'אשריך', ואתה אמרת 'אשריך' שרליתי צכך. והגעת להיות 'שמן ששון', כשמן ההוא שכותשין אותו ומוציא שמנו, ולא רק שלא צעט ציסורין הללו, אלא היה שמח צהיסורים של אהבה, והיתה זאת שמן 'ששון'. וצזה זכית להיות נמשח יותר מחצריך, ללמוד תורה מתוך יסורין נוראים כאלו מתוך הדחק, וצזה אין דומה לך גם אחד מחצריך, ולכן זכית להיות עולה על כל חצריך, וכמו השמן שעולה כל המשקים (שמו"ר ס.).

עין צמר אצל צלמת טוֹצִיָה גניז בגויה, וסוף סוף יתְצוֹנְנו חסדי ה' שמהרעה תלמח טוֹצִיָה גדולה, וחנותי את אשר אחון וכו', כלומר שתראו אחר זה שכל זה היתה למטרה שתהיה לתן ולרחמים עכ"ד.

ויש להוסיף, כי משה רבינו ציקש אז הראני נא את כבודך, ומנינו ברבי יוחנן דקארי למאני מכבדוטי (בבא קמא נא:), הרי דהלבושים מכונים בשם כבוד. ומשה ציקש שיראה לו ויגלה לו הלבושים שתחתיו מכוסה הטוב, איך הם צלמת טוב צתוך תוכו. ויאמר אני אעביר כל טובי על פניך, שתראה בעיניך איך הטוב גנוז בתוכו, וראית את אחרו', הטוב שמתגלה בזה לאחר זמן. וברש"י הראהו קשר של תפלין (ברכות ז). ופירש בהקדמת שו"ת קול אריה (אות ז), דרצועה ימין מורה על חסד, ורצועה לשמאל מורה על דין, ואחר כך לבסוף יתאחדו בהקשר של תפלין, והכוונה שלבסוף רואין לאחור ולמפרע שאף מה שהיה נראה שמים, מדת הדין ומדת הרחמים, הכל אחד, שהכל הוא ממקור החסד והרחמים ע"ש. [ונתעוררתי דזהו שאמר, קשרת קשרי שי"ן קשריך, דקאי על הקשר של תפלין].

וכו'. והשיב לו, לדיק וטוב לו לדיק גמור, לדיק ורע לו לדיק שאינו גמור ע"כ. וצמח"ש"א ועל כן רע לו על מיעוט עונותיו כדי לזכותו לעולם הבא ע"כ. ואם כן צהלדיק וטוב לו, החסד והטוב הוא בגלוי, וצלדיק ורע לו, החסד גנוז וטמון, כי יש חסדים נסתרים ומכוסים, שלעין הרואה נראה כאלו יסור יסרהו ה', אצל צלמת צפנימית המעשה חסד א-ל כל היום, ורק טוֹצִיָה גניז בגויה. וכתב צשלה"ק דזהו ההפרש בין טוב המנוקדת צנקודת חולם, שהנקודה בולט מחוץ על האות, זה מורה על טוֹצִיָה הגלויה חסד הנראה לעין כל, אצל תיבת טוב המנוקדת צמלאפ"ס שהנקודה גנוז בגויה, היא מרמזת על טוב הצפון וחסד המכוסה.

ובישערי לדיק (הנספח לשו"ת מראה יחזקאל) כתב לפרש בזה הכתוב, ויאמר אני אעביר כל טובי על פניך, כי משה שאל אז על הדרכים צהנהגת השם יתצרך צעולם, מפני מה יש לדיק וטוב לו ויש לדיק ורע לו וכו'. לזה באת התשובה, אני אעביר כל טובי (צמלאפ"ס דייקה) על פניך, כלומר שאל תחמה על זה שיש לדיק ורע לו, זה אינו, שאין זה רק למראה

ואם כן צמערות נוריס אלו, הראה
 ה' למשה, הענין של צדיק ורע
 לו, שגנוז צו רק טוב, ואני אעזיר
 כל טובי על פניך. וצמערה זו
 העמיד אחר כך את רבי שמעון בן
 יוחאי צעת דחקו וזרחו. ומשם קיבל
 חיזוק ועידוד שכל זה הוא לטובתו
 לאחריתו. וזר יוחאי מושב טו"ב
 ישבת יום נסת יום אשר צרחת,
 שישב צחותה מערה שנתבאר ונתיישב
 למשה רבינו הטוב שיש צדיק ורע

לו, וצמערות נוריס הללו, שם קנית
 הודך והדרך.

זכותו הגדול יעמוד לנו, שימשך
 עלינו חסדים גלויים,
 וכמאמרו שיכול לפטור העולם מן
 'הדין', ונחצרך כולנו צבני חיי ומזוני,
 ושפע של פרנסה, שנוכל לעבוד את
 ה' בהרחצת הדעת, צלי נרה ועקתא,
 עדי נוכה לראות צישועתן של ישראל
 צמהרה דיין.

על הטוב יזכר
ידידינו החשובים שהשמחה במעונם
שנדבו להוצאת קונטרס הזה

* * *

הר"ר יושע דוד אלטמאן נ"ו
לרגל אירוסיו בנו ישראל נ"ו
עב"ג בת הר"ר משה יודא ליבערמאן נ"ו

* * *

הר"ר יושע איצקאוויטש נ"ו
לרגל הולדת בנו למזל טוב

* * *

הר"ר שאול שי נ"ו
לרגל הולדת בתו למזל טוב

* * *

הר"ר הערשל אדלער נ"ו
לרגל החלאקה לבנו נ"ו